

Ostalo je trajno znamenje

Na nekdanjem Narodnem domu v Trstu, ki so ga šovinisti zažgali pred šestdesetimi leti in ga nekaj let pozneje spremenili v hotel Regina, je ostalo še vedno nad vhodnimi vrati znamenje Narodnega doma. Gledališki maski in čebelni panj, grb, ki krasi še danes gledališke liste Stalnega slovenskega gledališča. Grb nad vhodnimi vrati je očrnel, kot da bi bil ostal tak od onega usodnega dne.

Na predvečer obletnice požiga v soboto, 12. julija, se je pred nekdanjim Narodnim domom odvijala simbolična spominska akcija od 16. ure do 18.30. Že ob začetku napovedane spominske prisotnosti, ki je bila zamišljena in izpeljana brez govorov in ozkih gesel, se je pred Narodnim domom zbralo dokajšnje število ljudi. V zamisli pripravljalnega odbora, ki se je osnoval v okviru Slovenske skupnosti, naj bi to ne bila množična manifestacija, ampak stalna pričevalna prisotnost Slovencev, da bi opozorili javnost na obletnico. Šlo je za odprto pobudo, ki je popolnoma uspela. Napiso so opozarjali na tragični dogodek in spominjali, da 35 let po zmagi nad fašizmom še pričakujemo zakonsko priznanje osnovnih pravic. Dve uri in pol so tržaški Slovenci prihajali in se poklonili spominu vseh naših ljudi, ki so trpeli in darovali svoja življenja v boju proti fašizmu, ki se je pričel še pred požigom Narodnega doma in se sklenil z zmagov useljskega boja. Na vhodna vrata so starejši, priče požiga, Slovenci ki so obdržali v zavesti pomembnost takratnega pogroma, mladina in otroci spontano polagali šopke cvetja. Nabralo se jih je več deset. Ves čas akcije je bilo pred Narodnim domom nad sto ljudi. Šlo je za svoboden izraz zavzetosti nad vsakršnim razlikovanjem. Prihajali in odhajali so vsi, ki so občutili važnost in globlji pomen zunanje izpovedi pred javnostjo, vsi, ki so zaznali, da se zgodovinski obletnici ne moremo izneveriti. Ni nas bilo malo, bilo nas bi lahko več. Vsekakor je na spominsko prisotnost ostalo trajno znamenje ne samo v vseh, ki so se je udeležili in pri javnosti, ki je v obličih ni zabeležila, a jo je dobro zaznala, ampak na samem Narodnem domu.

Cvetje in venec, ki je bil postavljen ob vhodna vrata, kjer je bila nekdanja tabla hotela, je ostalo do noči. Nekaj po eni uri ponoči ni ostalo več nobenega znaka cvetja. Pač, na levi strani vhodnih vrat je ostalo

• nadaljevanje na 5. strani

Jugoslovanski zunanji minister v Rimu

Važen obisk za obe državi in za našo manjšino

»Precejšnja pozornost sta ministra posvetila vprašanju, ki se nanašajo na položaj in razvoj slovenske narodnostne manjšine v Italiji in italijanske narodnosti v Jugoslaviji. Pri tem sta ponovila skupno stališče, da imata narodnostni manjšini pozitivno vlogo pri povezovanju in medsebojnem razumevanju ljudstev obeh držav. Ministra sta potrdila, da sta državi v celoti pripravljene v duhu osimskih sporazumov in v okviru lastne ustavne ureditve uresničevati politiko v sodelovanju s predstavniki obeh manjšin in sprejemati učinkovite ukrepe za njun vsestranski razvoj. Predstavnika obeh držav sta poudarila, da je to pomemben prispevek k medsebojnemu sodelovanju, poglobljanju zaupanja in krepitvi prijateljstva med Jugoslavijo in Italijo.«

Tako se dobesedno glasi odstavek iz skupnega italijansko-jugoslovanskega poročila, ki je bilo objavljeno ob sklepu dvodnevne uradne obiska jugoslovanskega zunanjega ministra Josipa Vrhovca v Rimu, kjer je bil gost svojega italijanskega kolege Emilia Colomba.

Zvezni tajnik za zunanje zadeve Vrhovec je prispel v italijansko prestolnico v četrtek, 10. t.m., in imel vrsto razgovorov z italijanskim zunanjim ministrom Colombom ter se še isti dan srečal z ministrom za zunanjo trgovino Manco in s predsednikom vlade Cossigo. Naslednji dan je bil mi-

nister Vrhovec gost predsednika republike Pertinija, ki ga je na Kvirinalu zadržal na kosilu.

V petek, 11. t.m., je Josip Vrhovec sprejel v prostorih jugoslovanskega veleposlanstva enotno odposlanstvo Slovencev v Italiji, ki so ga sestavljali senatorka Jelka Grbec za KPI, deželni svetovalec in tajnik Slovenske skupnosti dr. Drago Štoka, prof. Josip Pečenko za PSI, predsednik Slovenske kulturno-gospodarske zveze Boris Race, Marjan Terpin za Svet slovenskih organizacij ter dr. Viljem Černo za kulturna društva iz Benečije. Člani odposlanstva so jugoslovanskemu zunanjemu ministru obrazložili stanje slovenske narodne manjšine v Italiji ter poudarili, kako manjšina pričakuje, da bo italijanska država v skladu z ustavnimi določili in v duhu ter po črki osimskega sporazuma čimprej sprejela zakonske ukrepe, ki naj manjšini zagotovijo obstoj in zajamčijo njen nadaljnji razvoj. Zunanji minister Vrhovec, ki je slovensko odposlanstvo sprejel v prisotnosti jugoslovanskega veleposlanika v Rimu Marka Kosina in generalnega konzula v Trstu Stefana Cigoja, je naglasil, kako njegova vlada meni, da je treba manjšinsko problematiko reševati in urejati v širšem kontekstu celotnih odnosov med obema državama, kot jih določajo in usmerjajo določila osimskedalje na 2 strani ■

OLIMPIADA BREZ MIRU

V soboto se bo začela sporna olimpiada v Moskvi. Korakale bodo olimpijske reprezentance posameznih držav in ne bo manjkalo slovesnega okvira z rajanjem in folkloro, kot je že v navadi pri takih priložnostih. Toda manjkalo bo toliko državnih reprezentanc, da se bo to kljub vsemu trudu prirediteljev nujno poznalo. Med drugim bodo manjkali najboljši atleti sveta — ameriški. Ne bo videti njihovih veselih, nasmehanih belih in črnih obrazov in ne njihovih elegantnih uniform. Manjkali bodo Zahodni Nemci, Angleži in še mnogi drugi. Rezultati zmagovavcev bodo imeli zato relativno vrednost. In relativno vrednost bo imela tudi olimpiada sama.

Ideja o olimpiadah se je porodila v majhnem — grškem — narodu in tam je bila tudi uresničena ter je preživela stoletja. Tudi obnovljena je bila v okviru majhnega — istega grškega naroda. Toda ko so se je v zadnjih desetletjih polastile velike, po materialnih sredstvih, človeškem potencialu in vojaški moči mogočne države, se je izrodila v sredstvo njihove politike. Hitler je bil prvi, ki je naredil iz nje sredstvo svoje propagande in ideologije. Takrat so prvič zaplahutale partijske zastave višje od olimpijskih in jih zasenčile. Potem se je začela olimpiada seliti iz ene politično, vojaško ali denarno mogočne države v drugo. (Nadaljevanje na 7. strani)

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 20. julija, ob: 8.00 Poročila; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz žunpe cerkve v Rojanu; 10.30 Nediški zvon, oddaja o Benečiji; 11.00 Mladinski oder: »Blisk nad Pacifikom«. Pustolovska zgodba; 11.30 Nabožna glasba; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 12.30 Na počitnicah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Kulturni dogodki in Četrtekova srečanja; 15.00 Kdo je na vrsti? 15.30 Glasbeni popoldan za mladino; 17.00 Rezervirano za...šport in glasbo; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 21. julija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah: Dober glas gre v deveto vas; 9.00 Otroški kotichek; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Skladbe slovenskih avtorjev; 11.00 Jugoslovanska lahka glasba; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 Kulturni obzornik; 12.30 Melodije od vsepovsod; 13.00 Poročila; 13.20 Letošnja revija »Primorska poje«; 14.00 Kratka poročila; 14.30 Roman v nadaljevanjih — »Moč preteklosti«; 15.00 Glasbeni popoldan za mladino; 16.00 Bratje, le k soncu, svobodni!; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Abdus Salam: Pogovori o fiziki; 19.00 Poročila.

■ TOREK, 22. julija, ob: 7.00 poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah: Z nami ali proč od nas!; 9.00 Otroški kotichek; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Radijski koncert; 11.00 Jugoslovanska lahka glasba; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 Skladišče vseh lepega; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Glasbeni popoldan za mladino; 16.00 Na pradu Glinščice; 16.50 Deset minut z orkestrom Krešimira Oblaka; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.30 »Zločin na Kozjem otoku«; 19.00 Poročila.

■ SREDA, 23. julija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Čoln — šport in razvedrilo; 9.00 Otroški kotichek; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.00 Jugoslovanska lahka glasba; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 »Pod Matajurjan«, posebnosti in omika Nadiških dolin; 13.00 Poročila; 13.20 Zborovska glasba s koncertnega odra; 14.00 Kratka poročila; 14.30 Roman v nadaljevanjih — »Moč preteklosti«; 15.00 Glasbeni popoldan za mladino; 16.00 Svoboda je terapevtična; 16.30 Orkestri in zbori; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 24. julija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah: Stoji učilna zidana; 9.00 Otroški kotichek; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.00 Jugoslovanska lahka glasba; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 Turistične podobe; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Glasbeni popoldan za mladino; 16.00 Koder teče, ondod moči; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Četrtekova srečanja; 19.00 Poročila.

■ PETEK, 25. julija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah: Osebna vozila danes; 9.00 Otroški kotichek; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.00 Jugoslovanska lahka glasba; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 Na goriškem valu; 13.00 Poročila; 13.20 Zborovska glasba raznih narodov; 14.00 Kratka poročila; 14.30 Roman v nadaljevanjih — »Moč preteklosti«; 15.00 Glasbeni popoldan za mladino; 16.00 Goriške podobe; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Kulturni dogodki; 18.30 Slovenski priimki v Furlaniji in na Goriškem; 19.00 Poročila.

■ SOBOTA, 26. julija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah: Potovanje v Ameriko; 9.00 Otroški kotichek; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Radijski koncert; 11.00 Jugoslovanska lahka glasba; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 »Bom naredu st'zdice, čjer so včas b'le«, glasnik Kanalske doline; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Glasbeni popoldan za mladino; 16.00 Iz filmskega svet; 17.00 Kratkaporočila in kulturna kronika; 18.00 »Paket«, radijska kriminalka; 18.45 Vera in naš čas; 19.00 Poročila.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« ■ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ■ Odgovorni urednik: Drago Legiša ■ Tiska tiskarna Graphart. Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 772151

Pred konferenco v Madridu

V Madridu so že v teku tehnične priprave na konferenco, ki se bo pričela 22. novembra in na kateri bodo najvišji predstavniki 35.ih držav proučevali stanje izvajanja znane helsinške sklepne listine o varnosti in sodelovanju v Evropi. Funkcionarji španskega zunanjega ministrstva že navezujejo stike s kolegi ostalih vlad, saj si odločno prizadevajo, da bi ta konferenca bila uspešna.

Prva uradna srečanja med diplomati prizadetih držav se bodo začela 9. septembra. Na konferenci v Madridu bodo, kot smo že omenili, pregledali stanje izvajanja helsinške sklepne listine, ki je bila sprejeta v finski prestolnici leta 1975. Predmet razprave v Madridu bodo predvsem naslednja poglavja iz že omejene listine: varnost v Evropi in ukrepi, ki naj okrepijo medsebojno zaupanje; gospodarsko in znanstveno sodelovanje in vprašanje človeških pravic ter problem prostega kroženja idej in vesti.

Stanje izvajanja helsinške sklepne listine so prvič proučili na konferenci, ki je bila v zimi 1977-78 v Beogradu. Kamen spotike je tedaj bilo vprašanje spoštovanja človeških pravic, pri čemer je bila, kot znano, na zatožni klopi predvsem Sovjetska zveza. Glede na zaostritev mednarodnih odnosov, kar je značilno zlasti za zadnje mesece, je jasno, da bo konferenca v Madridu nudila odlično priložnost za globlje soočenje med Vzhodom in Zahodom.

Države podpisnice helsinške listine so se obvezale, da bodo spoštovale v Evropi meje, kakršne so bile leta 1975. To je bila ena temeljnih obveznosti, ki so bile sprejete na konferenci v Helsinkih. Glavni razlog za zaostritev odnosov med Vzhodom

in Zahodom predstavlja sovjetska vojaška v Aziji, vendar Zahodne države smatrajo sovjetsko vojaško zasedbo Afganistana za kršitev helsinške sklepne listine, in sicer ne toliko za kršitev njene črke, temveč za grobo teptanje njenega duha. Sovjetski vojaški poseg v tej azijski državi prav gotovo ne more koristiti plodnemu poteku konference v Madridu in v tej zvezi je britanska vlada že dala razumeti, da zaradi obstoječih političnih pogojev ni veliko upanja, da bi zborovanje v Madridu moglo predstavljati bogvekakšen korak naprej. Kljub temu britanska vlada posveča največjo pozornost srečanju v Madridu, ker je prepri-

NARODNA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA V TRSTU

obvešča, da bo knjižnica zaradi poletnega urnika tudi v soboto, 19. julija 1980, zaprta. Zaradi poletnih počitnic bo NSK zaprta od vštrevši 26. julija do vštrevši 27. avgusta '80.

čana, da bo nudilo odlično priložnost tako Vzhodu kot Zahodu, da se natančno seznanita z dejanskim stanjem. Sovjetska zveza meni, da bo lahko še dalje vodila dialog z Zahodom na evropski ravni, čeprav njena politika drugod po svetu prav gotovo ni v skladu z zahodnimi interesi. V tej zvezi britanska vlada opozarja, da je popuščanje med Zahodom in Vzhodom nedeljivo, kar bi moralo priti jasno do izraza prav na bližnji konferenci v Madridu. Španska diplomacija bo zato imela težavno nalogo, če bo hotela, da tako pomembno zborovanje v njeni prestolnici ne bo doživelo očitnega neuspeha.

Važen obisk za obe državi in za našo manjšino

■ nadaljevanje s 1. strani

ga sporazuma. Pristavil je, kako je njegova vlada prepričana, da predstavljajo prijateljski odnosi med Italijo in Jugoslavijo osnovo in so hkrati tudi pogoj za pravično ureditev manjšinskih problemov, zaradi česar bi bilo potrebno pospešiti odobritev ustreznih zakonskih ukrepov. Minister Vrhovec je tudi opozoril na pomen demokratičnega značaja družbe, v okviru katere manjšina živi, ter končno na nujnost angažiranja manjšine same za dosego in uveljavitev njenih pravic.

Iz dolgega skupnega poročila objavljamo še nekaj odstavkov, ki se tičejo sodelovanja na obmejnem območju in ki vsebujejo pomembne smernice za nadaljnji razvoj odnosov med obema državama.

»Ko sta izmenjala mnenja o razvoju dvostranskih odnosov, sta ministra ponovno poudarila poseben pomen osimskih sporazumov. Seznanila sta se z doseženimi rezultati in potrdila, da nameravata državi še naprej uresničevati te sporazume v duhu sodelovanja in prijateljstva.

V zvezi s tem sta strokovnjakom dala nalogo, da morajo nadaljevati s proučevanjem ostalih vprašanj, vključno z vprašanjem industrijske cone, da bodo našli rešitev v skladu s skupnimi interesi.

Jugoslavija in Italija pripisujeta velik pomen tudi obmejnemu sodelovanju in kakežeta stalno zanimanje za njegov razvoj v okviru dobrih sosedskih odnosov.

Tudi tokrat se je pokazalo, da nameravata državi še naprej skupaj izpopolnjevati obstoječe in iskati nove rešitve pri širitvi in bogatjenju vsebine sodelovanja med obmejnimi prebivalstvom.

Že iz tega, kar smo navedli, jasno izhaja, da je bil obisk jugoslovanskega zunanjega ministra v Rimu velikega pomena za nadaljnji razvoj odnosov med sosednima državama ob Jadranu.

Zunanji minister Vrhovec je v Vatikanu obiskal visoke predstavnike Svete stolice, v nedeljo, 13. t.m., pa ga je sprejel papež Janez Pavel II., ki se je pravkar vrnil z daljšega potovanja po Braziliji.

Boris Pahor

»Grmada v pristanu«

Ob šestdesetletnici požiga Narodnega doma v Trstu, zgodovinske prelomnice za primorske Slovence, katere smo se spomnili pretekli teden, objavljamo z avtorjevim dovoljenjem odlomek iz zbirke Borisa Pahorja »Grmada v pristanu«. Avtor je v knjigi predelal odlomek, ki ga je že bil objavil v svojem delu »Kres v pristanu«. Gre za umetniško doživeto pričevanje o tragičnem zgodovinskem dogodku, kjer se osebni spomini prepletajo v ustvarjalno izpoved vzdušja tlačenega a odporne narodnostne skupnosti.

(Ured.)

Ulica Commerciale se je vila v hrib in v večer, tam pa, kjer se razširi in postane cesta, so bili oni, deklice in dečki, ki se lovijo po gmajnicah in imajo pod sabo Rojan z ostrim zvonikom na sredi. Hišice, hiše, in potem, ob cesti na Greto, velikanski zaboj, okrogel in visok kakor hiša. To je gazometer. Pa potem tračnice Prostega pristanišča, in sključeni nosovi žerjavov in parnik, ki trobi, skrit v svojemu dimu.

A takrat ni bilo večera, in videti je bilo, da niti noči ne bo, zakaj nad hišami je bilo nebo rdeče, kakor da je polito s krvjo. In zrak je dišal po dimu. Kaj gori v pristanišču parnik? So se vneli hangerji? Gori vagoni lesa? Bo ves Trst zgorel? In Branko je držal Evko za roko in sta tekla domov, dol po strmi rebri, gor po stopnicah v pritličje, dol po stopnicah pod zemljo k mami, ki je sama.

Petrolejka je že gorela na mizi, a obe okni sta bili škrlatni, kakor da je padlo zahajajoče sonce v dvorišče. Zdaj gori v cementni škatli in zid pred oknom je poln zubljev, ki oblikujejo šipe.

»Mama,« je rekel Branko in se stisnil k nji.

»Mama,« je zajokala Evka in jo prijala za krilo.

Mama pa je čudna. Molči sredi prostora, ki mu okni žarita, in je, kakor da ni njihova mama. Kakor da je žena v zaporu pod zemljo in nič ne čuti, da so oni z njo. Nič ni huda, da sta se potepala. Spravila je Olgico spat in je sama s soncem, ki se je utrgalo z neba, in tli v dvorišču. Nič ju ne sliši, da se jočeta, ker bo kmalu konec sveta.

»Spat,« je rekla.

In je bila rdeč kip v ognjeni svetlobi in tudi se je premikala kakor skozi ogenj, ko je slačila Evko. Rdeč njen obraz, rdeče njene roke. Vse rdeče, tudi miza, tudi petrolejka na mizi. Tedaj so se vrata odprla in Mici je stala pred mamo. Ni bila tiha in zbrana kakor druge dni. Njene oči so bile velike in prestrašene, okrogle in škrlatne od ognja na oknih. Njene prsi so razburjeno dihale in njene roke so bile nemirne v rdečem odsevu.

»Gospa,« je rekla. »Gospa.«

A mama je molčala.

»Kakšna groza, gospa.«

Okoli mize je hodila in debel svitek črnih las se ji je bil razpletel in ji visel na rame. Okoli mize je stopala in ponavljala: »Gospa, gospa.« In je bilo, kakor da beži pred plameni, a plameni so bili že vsi na nji, na mami, na Branku in Evki, ki sta se spet oblačila in obuvala.

»Z bencinom so polili, gospa.«

»Mama!« je zaklical Branko.

»Vrata so zabili, gospa, da ljudje ne morejo ven.«

»Mamaaaa,« je zajokala Evka.

»In ljudje skačejo z oken, gospa.«

A tedaj sta onadva že bežala; samo »ojoj« sta slišala, kako je vzkliknila Mici, in tekla sta po stopnicah navzgor in po ulici navzdol. In nad ulico Commerciale ni bilo večera. Požar je bil nad strehami kakor od sonca, ki bi se raztapljalo in krvavelo v

mrazu. Openski tramvaj je stal, drevje v Ralijevem vrtu pa je bilo negibno v rdečem ozračju. In onadva sta tekla in se držala za roko in nad njima so letele po zraku iskre, ki so prihajale z Oberdankovega trga.

Kakor bratec in sestra, ki nimata doma, kakor sestra in bratec v Micini pravljici, ki ju je mačeha črtila in ju je hotel oče zapustiti. In nič nista vedela, kam tečeta, morebiti samo v smer, od koder plavajo iskre, ki so kakor kresnice.

Oberdankov trg je bil poln ljudi, ki so kričali v rdeči svetlobi. Okoli velike hiše pa so možje s črnimi srajcami plesali in vpili: »Viva! Viva!« Tekali so sem in tja in kimali z glavami in vzklikali: »Eia, eia, eia!« In drugi so tedaj zakričali: »Alalà!«

In trobente gasilcev so takrat zatrobile skozi gneče, a je bila potem še večja zmešnjava, ker črni ljudje niso pustili avtomobilov, da bi prišli zraven. Obkolili so jih in plezali nanje in grabili gasilcem cevi iz rok.

»Eia, eia, eia — alalà!« so kričali in noreli in vse naokoli je bilo zmeraj več ljudi. Ves Trst je gledal visoko belo hišo, ki je imela zublje na vseh oknih. Plameni kakor ostri jeziki, kakor rdeče zastave. In Evka se je tiščala k Branku, ker v veliki hiši so bile zraven zubljev tudi postave na oknih in ena je pravkar stopila na okno in hušnila mimo rdečega jezika, ki je oblizoval okno. In Evka se je stresla in tudi Branko se je tiščal k nji. »Eia, eia, eia — alalà!« so peli možje s črnimi fesji, a gasilci so vseeno razvijali dolge cevi in množica se je razmikala. In curki so brizgali visoko in so bili cvileči, peketajoči vodometi sredi škrlatnega večera. Črni možje pa so vpili in rajali kakor Indijanci, ki so privezali žrtev h kolu in zanetili pod njo ogenj. Rajali so z manganeli in s sekirami v rokah.

Tedaj je sekira presekala gasilcu cev in curek se je ustavil visoko v zraku kakor bezgov cvet, ki ga ogenj zlati. Potem je cvet padel in iz presekanke cevi v gasilčevih rokah je vrela voda kakor iz žile kri.

Redarji so potiskali ljudi nazaj.

»Alo nazaj, alo nazaj,« so pravili.

Črni možje pa so še bolj plesali.

»Barabe,« je rekel mož v gneči.

Evka in Branko pa sta bila majhna in nista razumela, kaj so menili ljudje. Vedela sta, da gori Narodni dom in da ni prav, da so ga hudobni fašisti zažgali, a nista vedela, zakaj so prišli vojaki iz vojašnice na Oberdankovem trgu in stojijo in gledajo. Saj, z zidka na ulici Romagna so jih večkrat opazovali, vojake, kako preskakujejo jarke in plezajo po le-

senem zidu; a zakaj so vsi zdaj prišli gledat, kako žrejo plameni hišo, ki je tako lepa in visoka? Vse okoli fontane so, kjer po navadi kočijaži napajajo svoje konje, a zdaj ni kočij. In zakaj gasilci ne smejo gasiti? Zakaj vojaki mirno gledajo črne možje, ki odpravljajo gasilce, ko ti razpnejo platno in nekdo z okna pade nanj in potem visoko odskoči kakor Branko, ko se vrže na vzmeti mamine postelje?

»Prekleti hudiči,« je zamrmral mož v gneči in Evki se je zazdelo, da pozna tisti glas. A takrat je bilo še hujše vpitje okoli hiše in redarji so jezno odpravljali ljudi. Vendar jo je trenutek zatem zgrabila močna roka, da se je Evka še bolj stisnila k Branku.

Tedaj je rekel tisti glas:

»Alo domov!«

In je videla, da je njihov papà.

Tako sta morala spet po ulici Commerciale navzgor in papà se je vso pot spoprijemal z nevidnim hudodelcem.

»Prekleti hudiči salamenski,« je pridrušeno rekel.

In ša je sam pri sebi zagodrnjal: »Zakaj ni spravila otrok v posteljo.«

In Branko je hotel reči, da je mama jokala in da sta onadva ušla, ker sta se zbala ognja na oknih. A je molčal, ker si je mislil: Zakaj so polili z bencinom? Zakaj črni parkeljni kričijo in plešejo, ko pa so na gorečih oknih ljudje?

Iskre pa so ves čas priletavale in papà je imel zdaj sklonjeno glavo in se jo jozil, a ne več na mamo.

»Hudič jim mater guli,« je rekel.

A onadva nista vedela, zakaj kolne, Branko je hodil v tretji razred, Evka komaj v prvega. A njihova mama ga zmeraj opominja, kadar papà kolne, ampak on imenuje hudiča in rabi podobne besede, ko je jezen. To je samo takrat, ko nekaj ni prav. In prav gotovo, da ni prav, če so zažgali tako lepo hišo, kjer je bilo veliko gledališče in sta ju papà in mama peljala na predstavo; kakor takrat, ko je bil na odru Krjavelj. Vse polno ljudi je sedelo v temi in vsi so bili tiho, a ko je neki mož v temi zakašljal, so drugi ljudje naredili šššššš, naj bo tiho. Evka je sedela mami na kolenih, on, Branko, pa papanu. In je prišel Krjavelj in se ves čas zvijal kakor fakir in mežikal z desnim očesom. Potem je rekel, da je presekal hudiča in da je naredilo najprej štrbink, potem pa štrbunk. Ne, ni prav, da so zažgali, drugače bi njihov papà ne bil hud. Pa tudi ni prav, da ljudje na oknih kličejo: »Na pomoč! Na pomoč!« in črni možje ne pustijo gasilcem, da bi jih rečili. Vsi se bodo ubili, če bodo skočili na ulico, vsi bodo umrli.

»Drhal hudičeva,« je rekel papà.

In je držal Evko in Branka za roko, ko je počasi stopal in je bilo nebo temnordeča kupola. Evko pa je bilo strah in si je želela, da bi bila pri mami v postelji, se stisnila k nji, da ne bi videla krvave svetlobe, ki tako spreminja noč; da bi se stisnila k nji in skrila oči v njenem naročju.

Spomin na obletnico

Svečanost ob 60-letnici požiga Narodnega doma, ki jo je priredila Slovenska skupnost na svojem sedežu v Trstu, se je pričela z Vrabčevo »Slovensko pesmijo«, ki jo je zapel mešani zbor »Marij Kogoj« pod vodstvom Nade Zaghet. Vse prisotne, med katerimi so bili zastopniki Slovenske skupnosti iz Goriške, člani odbora Sveta slovenskih organizacij, predsednik Slovenske kulturno gospodarske zveze Boris Race in zastopniki strank, v katerih delujejo Slovenci, je pozdravil tajnik Slovenske skupnosti na Tržaškem dr. Zorko Harej.

Osrednji del svečanosti je bil posvečen

pričevalnima govoroma dr. Jože Vilfana in prof. Ubalda Vrabca. Spomin na tragični dogodek je podal Just Colja. Po branju pričevalnega zapisa Josipa Merkuja je Aleksij Pregarc podal odlomek iz zbirke Borisa Pahorja »Grmada v pristanu«. Večer se je sklenil z nastopom zbora Marij Kogoj, ki je zaključil nastop z Vrabčevo »Zdravico«.

Pred svečanostjo se je pred Narodnim domom odvijala spominska proslava, ki se je v večernih urah nadaljevala s prižigom kresov v okolici. Slovenska skupnost je opozorila javnost v deželi na tragično obletnico s posebnim spominskim plakatom.

Slovenska skupnost o zadnji seji občinskega sveta v Trstu

V zvezi s sejo tržaškega občinskega sveta z dne 15. t.m., ki je razpravljala o izvedbi referendumu o lokaciji industrijske cone na Krasu na področju tržaške občine, nam je tajništvo Slovenske skupnosti poslalo sporočilo, v katerem je govor o najnovjšem razvoju stališč političnih sil do te problematike. Ker je bil občinski svetovalec Lokar zadržan in se ni mogel udeležiti seje — pravi poročilo — se nam zdi potrebno objasniti stališče Slovenske skupnosti, ki se — od samega začetka ni strinjala s predvideno lokacijo industrijske cone, a je vedno izražala prepričanje, da bosta sosednji državi sporazumno našli drugo ustrežnejšo rešitev.

To naše prepričanje je potrdil nedavni obisk zveznega sekretarja za zunanje zadeve SFRJ Vrhovca v Rimu, na katerem je prišla do izraza pripravljenost obeh vlad, da nadaljujeta »s preučevanjem ostalih vprašanj, vključno s prosto cono, da najdeta rešitve, ki so v skladu z obojestranskimi interesi«.

Zato menimo, da spričo takšnega zadržanja obeh vlad ni več razlogov za pobudo, kakor je nameravani referendum tržaške občine. Naš predstavnik v občinskem svetu je že pred meseci postavil več dopolnilnih predlogov in pogojev, da referendum ne bi nikakor smel načenjati vprašanja celovitosti osimskih sporazumov. Teh predlogov zagovorniki referendumu niso sprejeli. Od takrat se je marsikaj spremenilo,

kar še bolj dokazuje neumestnost pobude za tako akcijo. Tudi zadnje stališče tržaške federacije KPI odraža te spremembe, zlasti po nedavnem obisku ministra Vrhovca v Rimu.

Na osnovi vsega navedenega in v skladu s svojim znanim stališčem do lokacije industrijske cone na Krasu Slovenska skupnost meni, da je vztrajanje po ljudskem glasovanju preživeto in brezpredmetno, kolikor je vprašanje na poti k rešitvi po diplomatski poti med državama. Po drugi strani pa moramo imeti pred očmi tudi nevarnost, da bi takšna pobuda lahko bila precedens za podobne akcije o drugih vprašanjih, ki zadevajo politiko do naše manjšine.

NAGRADA ČLOVEČANSKE DOBROTE IN VZAJEMNOSTI »DEVINSKI GRAD«

Odbor Nagrade človečanske dobrote in vzajemnosti »Devinski Grad«, ki se je sestel na gradu 7. julija, je poleg določitve sporeda letošnje zaključne prireditve, ki bo v soboto, 30. avgusta ob 18. uri, obravnaval tudi dospele predloge za nagraditve ter izbral nagrajence. Obenem je odbor sklenil, da opozori gospodarske ustanove in zasebnike, ki poslušajo v okviru občine, da je še mogoče prispevati k dotaciji sklada za nakazili na bančni tek. račun št. 4059/8 pri Tržaški hranilnici — podružnica v Sesljanu — naslovljen na »Nagrado človečanske dobrote in vzajemnosti "Devinski grad" - leto 1980«.

Praznik svetih bratov na vejni

Kot je že vrsto let navada, je tudi letos Apostolstvo sv. Cirila in Metoda priredilo na Vejni tradicionalno slavo na čast tema dvema bratoma, ki sta odigrala tako pomembno vlogo v zgodovini slovenskega naroda.

Da bi bilo letošnje slavlje nekoliko bolj slovesno in praznično, so pred oltarjem maševali kar štirje letošnji slovenski novomašniki, ki prihajajo iz različnih krajev Slovenije. Poleg tega so bili prisotni pri maši in so pri njej lepo sodelovali mladi ritmičarji in pevci iz Stranj pri Kamniku, združeni pevski zbor ZCPZ bazoviški otroci in otroci, ki so letos v poletni koloniji v Dragi.

Združene zборе, ritmičarje in pihalni ansambel je vodil France Gačnik, ki je tudi skladatelj in prireditelj večine izvajanih pesmi. S tem v zvezi naj povemo, da so bile pesmi, ki smo jih lahko poslušali v nedeljo, vse ali skoraj vse tako imenovane popevke, ki med večino naših glasbenikov in ljudi vzbujaajo precejšnje pomisleke, če že ne kritike. Je pa res, da posebno mladina rada poje te pesmi, medtem ko smatra tradicionalne pesmi, večkrat za nezanimive, neobčutene ipd. Naj povemo, da so nekatere popevke tudi edini primer kake priložnostne pesmi. Tako npr. ob priliki misijonskega dne obstaja, kolikor nam je znano, le ena popevka, ki pa je vsekako primerna in zato večkrat peta.

Naj nekoliko opišemo to ritmično mašo, ki je bila darovana v nedeljo, 13. t.m. na Vejni. Pri njej sodelujejo mladi ritmični pari, ki s svojo mimiko in recitacijo primerne be-

sedila spremljajo daritev, ki se opravlja v cerkvi. Vsi so oblečeni v skoraj popolne gorenjske noše in že to daje celotnemu obredu prav posebno barvo in toplino. Obstaja pa nevarnost, da postane taka maša bolj folklorna in scenska prireditev, kot pa služba božja. Prav zato je treba imeti velik občutek za mero, posebno pri izbiri besedila, ki povezuje sv. mašo in mimiko, s katero ritmičarji še podčrtujejo sporočilo recitiranega besedila.

Kot smo že povedali, so pri sv. maši sodelovali štirje letošnji novomašniki, ki dajejo toliko upanja slovenski Cerkvi. Naj za kratek povemo vsaj njihova imena. Sveto mašo je pel Borut Košir iz Tržiča, somaševali pa so še Vinko Podbevšek iz Moravč, Žarko Škerlj iz Tomaja in Valentin Batič, ki je doma iz Vipavske doline, a je bil posvečen v Torontu v Kanadi. Vsi zamejski Slovenci jim ob priliki tega srečanja voščimo veliko uspehov pri vsakdanjem opravljanju službe in korist in rast našega naroda.

Po slovesni sveti maši so novomašniki, pevci, ritmičarji, godci in verniki, ki so napolnili cerkev na Vejni, v procesiji šli k oltarju sv. Cirila in Metoda, kjer so novomašniki, po ekumenski pobožnosti ob oltarju slovenskih apostolov delili svoje spominske podobice. Ob tej priliki je bil tudi »ofer« za stroške in izredne slovesnosti, kot so povedali pred oltarjem.

Vsekakor je bilo nedeljsko slavlje na Vejni lepo in primerno praznovanje, ki bo prisotnim gotovo ostalo dolgo v spominu.

POLEMIKA

SE ENKRAT

O »IZGINITVI NARODA - DRZAVE«!

V prvi dvojni letošnji številki revije »Zaliva« (1980, 1/2), ki je pravkar izšla, se pisatelj Boris Pahor kritično sooči tudi s člankom »Sacrum Imperum Romanum - Nationis Germanicae?«, ki sem ga podpisani v nadaljevanjih objavil v Novem listu, začeni s majem letos.

Boris Pahor sodi, da je ta »razprava« sicer nadvse zanimiva. Ne strinja pa se z mojo navedbo o narodu-državi (2. nadaljevanje, 22. maja), glede katerega dopuščam možnost, da bi lahko tudi odmrli, a da ne more po svoji naravni poti odmirati narod kot etnija ...

V svojem kritičnem zapisu zavzame B. Pahor najprej naslednje stališče:

»Že teza, da je narod-država nastal s kapitalizmom, je zelo labilna. Kapitalizem je omogočil neke posebne vrste naroda-državo, imamo pa v zgodovini narode-države dosti pred kapitalizmom...«

K tej trditvi lahko pojasnim naslednje:

Poleg večnarodnih držav je v zgodovini že pred kapitalizmom gotovo obstajala tudi država enega naroda oz. narod-država. Toda ni se istovetila z narodom, nosilcem državnega sistema in z njegovim jezikom (predvsem s tem!). Vladajoči državni narod je druge manjše in podrejene lahko tudi zatiral, a ni stremel za tem, da bi jih silo in za vsako ceno asimiliral. Da bi ti narodi izginili. Dogajalo se je, da je jezik vladajočega državnega naroda tudi izginil (Bolgari, Franki v Franciji, Vizigoti v Španiji, drugi primeri), nastala je nova etnija, država sama pa je ostala. Zgodilo se je lahko tudi to, da je prevladala kultura obvladanega naroda (slovenska kultura v Panoniji pod Madžari), a je jezik prevladujočega naroda zaradi večje številčnosti ostal, kot je ostala tudi država.

Nekaj povsem drugega pa se pojavi z nacionalno državo, ki jo prinese pojav kapitalizma in prevlada meščanstva. V tem primeru ne gre več samo za podreditev manjših narodov v isti državi po močnejšem narodu, pač pa tudi za nasilje nad jezikom obvladanih. Država se istoveti z državnim vladajočim narodom, njegovim jezikom in strukturami. Vsi drugi jeziki naj čim prej izginejo. Samo tako bo ozemlje, na katerem ti manjši narodi živijo, zagotovo ostalo v posesti države. Torej popolnoma drugačen duh od onega v antiki in v fevdalizmu!

Naj sedaj še pojasnim, da z mislijo o odmiranju nacionalne države ni mišljena dvoumna politična praksa nekaterih komunističnih držav, pač pa politično gospodarska povezava med državami, kot je nastala z ustanovitvijo Evropske gospodarske skupnosti in se poglobila z ustanovitvijo evropskega parlamenta. Torej nekaj popolnoma drugega, kakor umeva oz. kakor hoče razumeti moja izvajanja Boris Pahor, ki nadaljuje s svojim kritičnim izvajanjem, trdeč: »A bolj nas zanima, zakaj naj bi socialni razvoj odpravil narod kot državo, če pa smo priča, da prihaja ravno v sodobnem svetu zmeraj bolj do poudarka zahteva etnij, da se izoblikujejo v samobitne identitete. Če etnije (narodi) Baskov, Bretoncev, Okcitancev, Kataloncev, Kurdiv, Berberov itd. itd. težijo za tem, da bi se rešili stanja etnije kot naravne »skupnosti jezika, kulture in zgodovine« ter se uveljavili v neki državniški obliki prav zato, da ne bi izginili kot jezikovna etnija — potem res ni razumljivo, zakaj naj bi se v prihodnosti odrekli biti narod-država!«

Prvič, nikjer ne trdim, da bi se morali odreči takšnemu cilju! Z »odmiranjem« je bilo mišlje-

no samo postopno preživetje nacionalne države oz. državnega nacionalizma in širše gospodarske politične nadnacionalne povezave, kot že omenjeno.

Drugič, ni nujno da morajo narodne skupnosti, ki jih Boris Pahor navaja, doseči kot svoj cilj lastno nacionalno državo. Poleg te je možno uresničiti narodovo samobitnost tudi v povezavi z drugimi etnijami — kot Boris Pahor tudi ugotavlja. Lahko tudi v taki meri, da nastane večjezičen državni narod, kakršen primer so Svicarji.

Toda B. Pahor ne more postavljati danes vseh narodnosti, ki jih omenja, na isto raven. Katalonci, Baski in Kurdi npr. res odločno težijo za tem, da dosežejo lastno državnost, če že ne lastne države. Ne moremo pa tega trditi o Bretoncih, Okcitanjih, Berberih in mnogih drugih, ki se bodo ali se ne bodo v prihodnje res lahko toliko osvestili, da bodo zahtevali množično, torej kot narod, lastne samouprave kot prvo stopnjo narodne državnosti. Danes terjata takšne samouprave le nekaj njihovih izobražencev. Pomislimo na mizerno stanje zavesti pri naših sosedih Furlanij, ki jih je približno milijon. Ali pa na Valežane in Skote, ki so na glasovanjih celo z večinami zavrnilli zakon o večjih lastnih avtonomijah nasproti Angliji.

Prav to zadnje pa zavrača, ne mojega, ampak Borisa Pahorja gledanje, ki ga podaja proti koncu svojega kritičnega zapisa:

»Zato je absolutno nevzdržna trditev, da 'ne more po svoji naravni poti "odmirati" narod kot etnija.' Take naravne poti sploh nikjer ni. Vsaka etnija, vsaka jezikovna skupnost začne namreč 'odmirati' tisti trenutek, ko neha čutiti potrebo, da svoj osebek zavaruje pred vplivom druge etnije.«

Potemtakem naj bi Valežani in Škoti zavrnilli zakon o povečani lastni avtonomiji po svoji naravni poti, ker niso čutili potrebe, da svoj osebek zavarujejo pred vplivom druge etnije? Če je moja trditev o ne naravni poti takšnega stanja absolutno nevzdržna?

Boris Pahor gleda na narod in njegovo življenje očitno povsem idealistično. Po njegovem bi morali podrejeni narodi absolutno vztrajati na lastnem jeziku kljub vsem oblikam zatiranja, važnejši naj bi bil torej jezik kot pa kruh? Zakaj, ko gre za življenjski obstoj najširših slojev nekega naroda in s tem njega samega, se bodo njegovi pripadniki odločili najprej za kruh, tudi proti lastnemu jeziku. In pred tako izbiro so pogosto postavljene podrejene narodnosti. V takem primeru in ob stalni dezinformaciji začne narod opuščati svoj jezik, z njim pa tudi izročila lastne kulture in zgodovine, ki so v njem vsebovana.

In takšno stanje ni naravna pot. Naravna pot bi bila, če takšnega stanja ne bi bilo. Vsakemu narodu bi bila dana svoboda, da razvija svojo kulturo; da ustanavlja potrebne politične strukture. Da se torej svobodno razvija.

Boris Pahor pa zatrjuje še, da takšne naravne poti sploh nikjer ni?! Tako da mi na koncu svojega zapisa popolnoma protislovno pripiše še trditev, ki je nisem nikjer zapisal in je vse moje pisanje usmerjeno ravno proti njej: »Vsekakor so teze o takim ali drugačnem 'odmiranju' etnije ali naroda (Ko pa sem izrecno zapisal, da gre za odmiranje naroda-države, torej nacionalne države in ne naroda kot etnije, če mu je dana naravna pot razvoja!) pogubne in koristijo samo številčno, ekonomsko, vojaško itd. močnejšim narodom ...«

Več kot očitno je, da B. Pahor mojega izvajanja ni dojel v njegovi celoti. Sodim pa, da je prav, če se je oglasil v »Zalivu« s svojim kritičnim zapisom in da bo tako na moje pojasnilo vsa zadeva tudi za širšo javnost bolj jasna.

Joško Šavli

Začetek jubilejnega leta ob 1600-letnici oglejskega koncila

»Vabimo naše Cerkve, naj se srečajo s svojimi pastirji v matični Cerkvi, da potrdijo vero v Kristusa, kot nam jo je posredoval Oglej. Odprtje jubilejnega leta prvega oglejskega koncila naj bo priložnost, da ponovno spoznamo, kako je vera vir enotnosti in bratskega sožitja.« Tako se glasi poslanica, s katero so škofje iz dežele Furlanije - Julijske krajine vabili vernike, naj se udeležijo slovesnosti, ki je bila v nedeljo, 13. t.m., zvečer v Ogleju. V oglejski baziliki je bila slovesna maša ob prazniku svetega Mohorja in svetega Fortunata, kar je bilo hkrati uvod v jubilejno leto ob 1600-letnici oglejskega koncila. Poleg goriškega nadškofa msgr. Cocolina so maševali videmski nadškof Battisti, škof iz Pordenona Freschi, tržaški škof Bellomi, videmski pomožni škof Pizzoni, ljubljanski nadškof Šuštar in škof iz Augsburga na Bavarskem Stimpfle. Prisotni so dalje bili številni duhovniki in odposlanstva vernikov iz posameznih škofij v naši deželi.

Pri maši je sodelovalo več zborov, med njimi slovenski moški pevski zbor »Mirko Filej« iz Gorice. Liturgija je bila v furlanskem, slovenskem, nemškem, italijanskem in latinskem jeziku.

Za prireditve ob 1600-letnici oglejskega koncila, na katerem so zavrnilli tako imenovani arianizem, se pravi nauk, ki ga je zagovarjal menih Arij v 4. stoletju, po katerem Kristus ni pravi Bog, skrbi poseben odbor, ki so ga ustanovili na pobudo škofov iz naše dežele. Oglejski koncil se je pričel leta 381. Udeleženci so tedaj zavrnilli ariani-

zem in potrdili veljavnost določil s carigradskega ekumenskega koncila, ki je bil le nekaj mesecev prej.

Prireditve ob tem jubilejnem letu bodo po željah škofov iz naše dežele priložnost za posodobljen pogled na vprašanja današnjih dni in za iskanje rešitev, ki naj bodo v skladu s poslanico, ki so jo vernikom posredovali udeleženci oglejskega koncila. Odbor za proslave ob 1600-letnici oglejskega koncila je že napovedal, da bo ob sklepu prireditve objavil vso zbrano teološko in pastoralno gradivo.

—o—

NASE SOŽALJE

V nedeljo, 13. t.m., je v videmski bolnišnici umrl znani slovenski gospodarstvenik, industrijec in javni delavec Ivan Prinčič iz Krmina. Pokojnikovi družini izrekata uredništvo in uprava Novega lista globoko občuteno sožalje. Zaslužnega pripadnika naše narodne manjšine se bomo spomnili s primernim sestavkom v prihodnji številki lista.

S TRŽAŠKEGA

SLOVENSKA SKUPNOST

Sekcija Devin - Nabrežina

priredi na igrišču Sokola v Nabrežini

»NAŠ PRAZNIK«

ob 60-letnici požiga NARODNEGA DOMA

sobota, 19. julija 1980:

- ob 18. uri odprtje kioskov;
- ob 19.30 koncert nabrežinske godbe na pihala;
- ob 20.30 ples ob zvokih ansambla »GALEBI«.

nedelja, 20. julija 1980:

- ob 17. uri odprtje kioskov;
- ob 18.30 pozdrav Bojana BREZIGARJA, občinskega svetovalca SSK; spomin na požig NARODNEGA DOMA z govorom prof. Ubalda VRABCA;
- koncert Pihalnega orkestra »KAROL PAHOR« iz Pirana;
- ob 20.30 ples ob zvokih ansambla »TAIMS«
- ob 01. uri zaključek »Našega praznika«.

VABLJENI VSI SLOVENC!

Z dobrim vinom bomo namakali domači prigrizek.

OSTALO JE TRAJNO ZNAMENJE

■ nadaljevanje s 1. strani

vidno okroglo očrnelo znamenje venca, pod njim pa očrnelo znamenje, kjer so po vsej verjetnosti nabrali šopke in jih zažgali. Trst ne premore žgočih spominov, saj se vzdušje ni veliko spremenilo. Še žgoče pa je dejstvo, da nobeno občilo, niti slovensko, ni še zabeležilo tega izpada. Vsem, ki so občutili nujnost zunanega pričevanja, pa je ostalo očrnelo znamenje, ki se povezuje z očrnelim grbom Narodnega doma in s tragično črno tradicijo našega mesta, kateri smo žrtvovali toliko trpljenja pa tudi junaških življenj.

Joško Kosič predsednik v Pevmi

V tem tednu so se zaključile prve seje novoizvoljenih rajonskih svetov, ki so bili neposredno izvoljeni 8. junija. Do tega trenutka so bili izvoljeni predsedniki v vseh rajonskih svetih razen v Podgori in Štandrežu. V petih rajonskih svetih bo predsedniške posle opravljal predstavnik krščanske demokracije in sicer v Podturnu-Sv. Ani, Ločniku, Stražicah, Svetogorski četrti - Placuti in mestnem središču, na Madonin je predsednik izvoljen na lokalni listi, na Rojcah pa je predsednik socialdemokrat. Predsednika v Podgori in Štandrežu bosta znana v teh dneh, v Pevmi pa je bil izvoljen za predsednika Joško Kosič od

Slovenske skupnosti. O poteku te seje in o volitvah v Podgori in Štandrežu bomo poročali v prihodnji številki.

—o—

IZIDI MATURE NA TRGOVSKI ŠOLI

Dijaki petega razreda trgovskega zavoda »I. Cankar« so že opravili svojo zadnjo preizkušnjo na šoli. Izdelali so vsi dijaki in dijakinje in sicer Edvin Butkovič (42/60), Franko Fajt (39), Patricija Florenin (51), Edvard Gergolet (40), Patricija Gergolet (40), Hilarij Kobal (42), Lučana Komjanc (45), David Mučič (36), in Renca Pelesson (56).

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Knjiga o Avgustu Černigoju

Spomladi letos je pri Založništvu tržaškega tiska izšla monografija »Avgust Černigoj«, ki jo je napisal umetnostni zgodovinar in ravnatelj Arhitekturnega muzeja v Ljubljani Peter Krečič. Avtor je uveljavljen poznavalec slovenske umetnosti med obema vojnama, časa, ko je Černigoj pričel svojo umetniško pot, saj se je s tem obdobjem ukvarjal že v svoji diplomski nalogi, v kateri je analiziral takratno slovensko likovno kritiko. Naloga je nekoliko predelana objavljena v Zborniku za umetnostno zgodovino (letnik XI-XII, 1974-1976). Leta 1972 je v Jadranskem koledarju objavil članek o umetnosti na Primorskem v prvih letih po prvi svetovni vojni in opozoril na vse-slovenski pomen primorskih likovnih avantgardistov Vena Piona, Ivana Čarga, Lojzeta Spazzana in Avgusta Černigoja. O Černigoju, zlasti o njegovem predvojnem konstruktivizmu, pa je poglobljeno spregovoril v katalogu velike retrospektivne razstave, ki je bila pred časom v Idriji, Ljubljani, Beogradu in Kopru. Pomen te razstave je zlasti v tem, ker so s pomočjo ohranjenih fotografij Černigojeve konstruktivistične razstave leta 1924 v Ljubljani posebej za to priložnost izdelali verne rekonstrukcije že zdavnaj izgubljenih ali uničenih predvojnih konstruktivističnih objektov.

Krečičeva monografija »Avgust Černigoj« je torej plod avtorjevega preučevanja Černigojeve umetnosti do časa retrospektivne razstave pred dvema letoma, vendar je pisec z raziskovanjem nadaljeval in nova dognanja vnesel v pričujočo knjigo. Podrobno je obdelal večji del Černigojevega opusa, tako oljno slikarstvo, grafiko, risbo in fresko slikarstvo. Ob tem je prišel do naslednjega spoznanja: »Če je kaj vrednega v Černigojevi umetnosti, je to iskrenost v izrazu, je nekomformistična umetnostna drža, ki nikdar ne računa z

zahtevami umetnostnega tržišča in s pričakovani okolice. Vselej mu je bil pomembnejši določen umetnostni koncept, medtem ko je likovno izvedbo prepuščal svojemu talentu in trenutnim okoliščinam, včasih čisti improvizaciji.«

Avtor je knjigo razdelil na več poglavij. Daljšemu uvodu sledi opis Černigojeve mladosti od rojstva leta 1898 do vpoklica v avstrijsko vojsko leta 1916. V naslednjem poglavju obravnava Černigojevo šolanje v Münchnu in zlasti v Weimarju, kjer se je vpisal na znamenito umetnostno šolo Bauhaus. Sledi opis prve Černigojeve konstruktivistične razstave leta 1924 v Ljubljani, ki je za takratno slovensko kulturno okolje pomenila pravi šok. Slovenska prestolnica ni imela razumevanja za Černigojev avantgardizem, zato se je vrnil v Trst in se pridružil tržaški konstruktivistični skupini. Leta 1927 se je priključil kulturnemu krogu, ki je v Ljubljani pod uredništvom Ferda Delaka začel izdajati futuristično revijo »Tank«. To je tudi čas, ko je začel sodelovati s tržaškim arhitektom Gustavom Pulitzerjem, s katerim sta načrtovala notranjo opremo ladij. Opazno je, da je Černigoj v slikarstvu opustil konstruktivistični slog in se je vrnil k bolj oprijemljivim oblikam, očitno pod vplivom umetnostnega razvoja v Italiji, zlasti smeri, ki jo označujemo z imenom »valori plastici«. Leta 1937 se je Černigoj po prenehanju dela pri Pulitzerju vrnil v Ljubljano, med vojno pa je primorski kulturni prostor obogatil z vrsto cerkvenih poslikav v fresko tehniki, tako v Drežnici, na Grahovem, v Knežaku, Košani in Baču. V zaključnem poglavju opozarja Krečič na Černigojevo pedagoško dejavnost na slovenskih šolah v Trstu, iz katerih je zrastle trdno jedro, na katerem danes sloni likovna ustvarjalnost Slovencev v Trstu. Pisec tudi podrobno razčlenjuje pogostne stilne spremembe,

do katerih je prihajalo pri Černigoju v povojnem obdobju.

Besedilo Krečičeve knjige je napisano tekoče in razumljivo, njegova odlika je tudi v tem, da se ne omejuje le na opise Černigojevega umetnostnega razvoja, ampak istočasno navaja pomembnejše življenjepisne podatke in osvetljuje posebne kulturne, družbene in politične razmere na Primorskem po prvi svetovni vojni, zlasti v času fašizma. Svoje ocene Černigojevega opusa pisec večkrat dopolnjuje s citati iz kritik, ki govorijo o Černigoju. V knjigi sta slovenskemu besedilu dodana povzetka v angleškem in italijanskem jeziku, na koncu pa najdemo tudi opombe in seznam pomembnejše literature. Černigojevo monografijo krasijo številne dokumentarne fotografije in reprodukcije že med besedilom, drugi del knjige pa je v celoti namenjen reprodukcijam in fotografijam umetnikovih del. Tu najdemo tudi številne barvne slike. Knjigo je uredil Marko Kravos, grafično podobo ji je dal tržaški Graficenter pod vodstvom Klavdija Palčiča, natisnila pa jo je tiskarna Del Bianco v Vidmu.

M. V.

—o—

Tretja številka »Znamenja«

Nova, tretja številka Znamenja prinaša na začetku spominski članek Vekoslava Grmiča o Josipu Brozu-Titu. V članku slavi njegovo voditeljstvo.

Sledi daljši esej ali razprava istega avtorja pod naslovom »Teologija v službi človeka«. Grmič veliko govori o antropocentričnosti teologije in to izražanje nekoliko moti bravca, ki je bil vajen, da je skušala teologija pojasniti človeku predvsem predstavo in pojme o Bogu; vsaj preprosto, navaden kristjan je pojmoval teologijo predvsem kot nauk o Bogu, ne pa nauk o človeku, s čimer bi se morala ukvarjati na eni ravni antropologija, na drugi pa filozofija. Grmič je zelo načitan teolog in rad citira posebno moderne teologe kot Rahnerja, Congarja in razne druge, tudi protestante. Kot kaže, gre za govor, ki ga je imel na slovesnosti za 60-letnico teološke fakultete v Ljubljani. Človeka čudi, da ne pride v slovenski teologiji do nikake izmenjave misli o tako važnih teoloških vprašanjih, ki zanimajo tudi široko javnost, vendar se zdi, da bolj krščanske laične kot pa duhovniške kroge. Mogoče ti zadnji lažje razumejo Grmičevo izražanje in slog, kot pa bolj na teološko tradicijo navezani laiki.

Zanimiva je zgodovinska razprava Jožeta Rajhmana »Mariborska pastirna iz leta 1873«. Gre za več kot 600 strani obsegajoča skripta za študij pastoralne teologije. Njihov avtor je bogoslovni profesor dr. Lovro Vogrin. Skripta so seveda napisana v slovenščini in to dokazuje, kako je bila slovenščina upoštevana v mariborskem in prej že tudi v graškem bogoslovju. Žal pa Jože Rajhman ponekod zelo nejasno piše, tako da se da njegove stavke razumeti tako ali drugače. Njemu kot avtorju razprave je bilo pač jasno, kaj hoče povedati, toda bravec si pogosto ne more priti na jasno, v čem je smisel njegovih stavkov. Upravičeno pa opozarja, da še vedno ni raziskana zgodovina slovenskega bogoslovnega pouka v nekdanjih časih v celovškem in graškem bogoslovju. »Ko bo tudi to napisano, bomo imeli jasnejši pogled v duhovno in pastoralno usmeritev Cerkev na Slovenskem v 19. stoletju — piše Rajhman. Tako pač lahko pritegnemo M. Smoliku — nadaljuje — da nam prav ta »zgodovina« manjka

Nove izdaje literarne revije »Log«

Literarno revijo »LOG« izdajajo pisatelji in publicisti Lev Detela, Peter Kersche in Wolfgang Mayer König. Posebno oba prva imenovana se aktivno ukvarjata tudi s slovenskimi kulturnimi vprašanji. Tako ni čudno, da je v sicer nemškem »LOGU« vedno tudi kaj slovenskega. V peti, zimski, številki je na primer natisnjena daljša moderna pesem Daneta Zajca »Kralj mrtvih«, v lepem in sodobnem prevodu Petra Kerscheta, v sedmi številki (ki je pred izidom) te revije za »mednarodno literaturo« pa pesem Valentina Polanška, polna jedke bolečine, v prevodu istega prevajalca. V šestem zvezku je predstavljen tudi mladi koroški slovenski rojak Janko Ferk z zanimivo trpkono nemško novelo »Razpadanje resničnega in avtentičnega«.

Sploh posveča uredniški odbor te vedno bolj se uveljavljajoče revije precej prostora vsaj kratkim predstavitev tekstov iz drugih kulturnih krogov. V peti — rjavkastordeči — številki »LOGA« je predstavljen poljski lirik Wiktor Worozylski z dovršeno pesmijo o avtorju »moderne absurda« Franzu Kafki, objavljeni pa so tudi prevodi iz romunske, japonske, bolgarske, angleške in južnoafriške literature v afriški holandsčini. V šestih, z modrim ovitkom natisnjeni številki revije »LOG« je med drugim objavljena novela ja-

ponskega pisatelja Natsuma Sosekija, poljska, avstralska in slovenska (Tomaž Salamun) lirika — in še marsikaj drugega. Seveda odstopa revija »LOG« zelo veliko prostora novim oblikam literarnega ustvarjanja na nemškem jezikovnem prostoru. V šesti številki je objavljenih več pripovednih tekstov mlajših nemških in avstrijskih pisateljev. Lev Detela je v peti številki revije »LOG« objavil svojo radijsko igro o hudih zdravnikih in njihovih žrtvah, v šesti številki pa je zanimivo Detelovo skurilno dopisovanje z avstrijskim avtorjem Petrom Zimmermanom o novem »Cesarstvu plazilcev«, ki bo odpravilo ustroj človeške civilizacije, ki je morda odpovedala. V tisku je že sedma, poletna, številka revije »LOG«. Med drugimi bo objavila, kot smo že omenili, lirično besedilo slovenskega koroškega avtorja Valentina Polanška. Izdajatelj revije »LOG« bodo kmalu začeli objavljati tudi daljša besedila značilnejših avtorjev, ki sodelujejo v reviji. V načrtu je namreč posebna »Biblioteka revije LOG«, ki bo na nemški knjižni trg dala letno dve do štiri nove knjige modernih avtorjev in jih istočasno predstavila v časopisih, v radiu in na literarnih večerih. Jeseni bodo revijo »LOG« predstavili na posebnih literarnih večerih tudi v Celovcu in Beljaku.

Lev Detela

(Dalje na 8. strani)

Slovenci in Etruščani

Vedno spet se pojavljajo v slovenskem tisku članki, ki skušajo ovrednotiti trditev publicistov Ivana Rebca in Antona Berlota, da so bili nekdanji Etruščani, ki so živeli v srednji Italiji, Slovanci. Omenjena publicista sta o tem veliko pisala v ljubljanskem tisku in mnogi so jima nekritično verjeli, ker jim je gódílo, da bi imeli tudi in predvsem Slovenci tako slovite prednike — in zlasti še tako kulturne — kot so bili Etruščani, ki so položili temelje rimski kulturi.

Zal pa mora trezna zgodovinska in zlasti še jezikoslovna in narodopisna veda take iluzije razočarati. Kljub trditvam, da je Berlot s pomočjo slovenskih jezikov razrešil etruščanske napise, temu ni tako. Etruščanski napisi so ostali in ostajajo nerešeni, razen nekaterih nagrobnih napisov. Berlot namreč ni ničesar razrešil. Njegov postopek je bil neznanstven. Etruščanske črke — rune — je nadomestil v raznih napisih s črkami slovenskih abeced oziroma vrival namesto nerazumljivih etruščanskih besed resnične ali izmišljene slovanske besede, ki so odgovarjale številu run, in je tako dobil nekake »razumljive« napise, ki pa se izkažejo pri kritični znanstveni analizi za povsem nesmiselne in fantastične. Kdor tega noče verjeti, naj to sam preveri, a ogromna večina bralcev seveda tega ni sposobna, ker niso dovolj šolani v jezikoslovju in branju napisov, ali pa vsaj mislijo, da tega niso sposobni. Zato rajši slepo verjamejo Berlotovim razlagam, kar pa je seveda neznanstven postopek. Berlot tudi nikoli ni hotel racionalno in znanstveno razložiti svoje metode, ker je pač ni mogel znanstveno razložiti. Obnašal se je tako, kakor kak iznajditelj, ki trdi, da je iznašel čudovito iznajdbo, s katero lahko naredi prave čudeže, a kako stroj to dela in kakšni so rezultati tega dela ostaja javnosti skrivnost — iznajditelju je treba samo verjeti.

Razreševanje napisov v neznanjih jezikih — in seveda tudi v znanih, npr. v latinščini — je danes že priznana veja znanosti, ki ima svoje zakone oziroma točno izdelane kriterije. Eden teh kriterijev je racionalnost. Vsak napis je imel in je moral imeti nek namen in nek smisel. Prevodi, kot jih daje Berlot za etruščanske napise, pa se ne držijo nikakega kriterija in nimajo nikakega smisla. S svojo fantazijo nadomešča razumni smisel napisov in si pomaga z različnimi izmišljenimi črkami oziroma glasovi, kot npr. z glasovi š, č, šč, in podobno, da pride v napisih do dovolj nega števila glasov. Etruščanski napisi, kot jih bere on, so brez vsakega smisla, kot bi poslušali brbljanje slaboumnih ljudi ali bitij brez razuma, medtem ko je šlo tudi pri etruščanskih napisih, kot pri napisih vseh starih kulturnih narodov, za slovesne, do skrajnosti zgoščene in razumne formule o posmrtnem življenju, o zaslugah pokojnih, če gre za nagrobne plošče, za njihova imena in podobno. Noben resen znanstvenik ne more priznati pravilnosti Berlotovega tolmačenja etruščanskih napisov in jih zato tudi ne more vzeti v poštev. Če bi Berlot in njegovi sodelavci pojasnili in objavili svoje metode tolmačenja, bi se jih lahko znanstveno ocenilo, a tega doslej niso storili. Zato je nesmiselno in za resnično znanost celo škodljivo še vedno vztrajati pri poskusu vsiljevanja Berlotovih fantazij kot nekakih znanstvenih ugotovitev.

V resnici je mogoče z lahkoto odkriti neznanstvenost Berlotovih metod. Kdor ne verjame, naj se loti dela in skuša odkriti metodo Berlotovega razreševanja etruščanskih napisov, pa bo kmalu

odkril, kako primitivna je in kako malo ima opraviti z resnično znanostjo. Če bi bila prinesla kaj novega v razreševanje etruščanskih napisov, bi jo bili vsaj nekateri od znanstvenikov, ki se ukvarjajo s tem, gotovo z veseljem sprejeli. To se je pokazalo v začetku Berlotovih poskusov, da uveljavi svoja tolmačenja, ko je bil deležen podpore nekaterih švicarskih krogov. A potem so se prepričali, da njegova tolmačenja ne vodijo nikamor. Priznati pa je treba, da je bil Berlot spreten propagandist in je znal pridobiti za svoje fantazije mnogo ljudi, tudi založnikov in urednikov, ki so mu dajali na razpolago prostor v listih za njegove od zanosa prekipevajoče spise. Toda to ni bila znanost, ampak, kot rečeno, fantazija. Značilno pa je, da najde fantazija navadno več ljudi, ki so jo pripravljeno priznati za resnico, kakor resnica. Kajti od vsega najbolj fantastičnega in najbolj neverjetnega se zdi — in se je zdela vedno mnogim ljudem — resnica.

V slovenski folklori in ljudski tradiciji ni najti ničesar, kar bi spominjalo vsaj od daleč na Etruščane, razen morda imen kakih posod, ki so jih v davnih časih kupovali trgovci iz severne, vzhodne in srednje Evrope v Italiji in so se tako ta ime razširila po vsej Evropi. Toda v severni Italiji so živeli tedaj tudi Galci, ki so bili posredniki trgovine, ali pa so sami izdelali blago, ki je šlo v »izvoz«. Taki posredni stiki preko Galcev ali morda tudi kak neposreden trgovski stik med našimi predniki in Etruščani je najbrž vse, kar se da reči o Etruščanih v zvezi s slovensko preteklostjo. Kdor vztraja pri drugačnem mnenju, bi moral predložiti dokaze, ki bi to znanstveno opravičili, a Berlot in tisti, ki so se vneli za njegove teze, tega niso storili. Mogoče bi bilo dobro, če bi kaka slovenska založba izdala Berlotove spise o Etruščanih, da bi se lahko vsakdo sam prepričal, koliko prenesejo znanstveno analizo. Vendar je treba reči, da so Berlot in njegovi prijatelji že nedvomno imeli dosti priložnosti, da bi bili sami izdali tako knjigo — to pač ni nemogoče podjetje, tudi če nekaj stane — a če tega niso storili, je tudi to dokaz, da niso mogli spraviti svojih trditev v kak logičen sistem, ki bi bil mogoč iti v tisk. Ena stvar je proglašati določena »odkritja« v senzacionalističnem tisku, ki ne sprašuje po dokazih, ampak objavlja stvari predvsem zato, da bi jih ljudje brali in list kupovali — in čim bolj senzacionalistične so, tem boljše — drugo pa je logično pisanje, ki ne hlepi po senzacijah, ampak gradi na preverljivih dokazih.

Slovenci smo v našem javnem življenju in to na mnogih področjih nagnjeni k otročarijam in lahkovernostim, ker smo premalo kritični ali z drugimi besedami prelahkoverni. To ima svoje globlje zgodovinske vzroke. Vsekakor nas je že večkrat pripeljalo v zagate in tudi nesreče. Danes bi morali imeti že toliko izkušenj in biti toliko zreli, da ne bi več podlegali tej večni skušnjavi za naš narodni značaj. To velja tudi za Berlotove trditve. Ni treba, da jih odklonimo brez preveritve. Toda kdor jih želi sprejeti, jih uveljaviti in je pripravljen jih zagovarjati v javni diskusiji, naj bo vendar toliko resen, znanstveno misleč in kritičen, da jih preveri sam ali predloži drugim v preveritev. Sele ko bodo prestale tako preverjanje, bo mogoče resno razpravljati o njih in jih vzeti v poštev. Zaenkrat ostajajo plod čiste fantazije in morda želja, porojenih iz občutka narodne manjvrednosti, ki si išče take kompenzacije.

F. J.

Kaj bo prinesla prihodnost?

V preteklem stoletju je nastala v zvezi z razvojem naravoslovnih ved, npr. prirodopisa, fizike, kemije itd., teorija, da spada tudi zgodovina kot veda o preteklosti človeškega rodu med vede, v katerih veljajo stroge zakonitosti. Učne knjige in razlage univerzitetnih profesorjev so bile polne sklicevanja na naravne in zgodovinske zakone. Zdaj je znanost veliko manj samozavestna. Za relativne so proglašeni celo fizikalni in matematični zakoni, o zakonih zgodovinskega razvoja si ne upa nihče več govoriti. Vse se razvija drugače, kakor so pričakovali teoretiki preteklega stoletja. Tudi poteka bodoče zgodovine — če se lahko tako izrazimo — si ne upa nihče napovedati, razen seveda tistih, ki ne poznajo samokritičnosti.

Izkušnje so pokazale, da je skrajno tvegano napovedovati bodoče dogajanje, torej bodoči potek zgodovine. Skoraj vse se vedno odvija drugače, kot so ljudje napovedovali ali pričakovali. Samo resnično dobri poznavavci zgodovine lahko tvegajo kako napoved, a pri tem morajo upoštevati nešteto dejavnikov, političnih, gospodarskih, tehničnih, kulturnih, verskih, moralnih, znanstvenih in drugih. Pa še tako se navadno zmotijo. Nihče, niti največji zgodovinarji ali psihologi, niso mogli pričakovati ali napovedati, da se bo v tem stoletju pojavil kak Hitler. Nihče ni predvidel energetske krize v osmem desetletju tega stoletja. Nihče tudi ne more predvideti, kaj se bo še zgodilo do leta 2000, kaj šele za pozneje. Razvoj je poln presenečenj, takorekoč za vsakim vogalom zgodovine čaka kako presenečenje, lahko da prijetno, še bolj verjetno pa neprijetno. Teh presenečenj ne more nihče predvideti. Gotovo je le to, da se potek svetovne zgodovine ne razvija premočrtno, ampak poteka v ovinkih, pogosto celo v velikih ovinkih in z ostrimi spremembami smeri.

Logika pri zgodovinskih napovedih ne drži. Če bi se odvijala zgodovina po logiki, bi bili morali Evropejci že davno vreči Turke iz Evrope, kakor so se sami umaknili iz Azije in Afrike. Toda medtem ko so Evropejci res izpraznili azijska in afriška tla, so si obdržali Turki lep kos evropskih tal, ravno glavno mesto nekdanjega glavnega mesta vzhodnorimskega cesarstva, eno izmed nekdanjih središč Evrope, t. j. Carigrad, nekdanji Konstantinopol in njegovo širšo okolico in velik del znamenitega Cipra z večtisočletno zgodovino.

Priznati moramo, da ne vemo, kaj se bo v bodočih desetletjih dogajalo v Evropi in na svetu. Skoraj gotovo je, da bo razvoj prinesel s seboj presenečenja, na katera zdaj ne računamo in si jih morda nihče niti ne predstavlja. Pojavile se bodo nove iznajdbe, nove države, novi centri moči. Zmagale bodo nove ideje, stare ideologije bodo odmirale. Določeno stabilnost razvoja daje narodom le kultura. A tudi ta ne obvaruje vedno kakega visokokulturnega naroda pred grenkimi presenečenji in padci, kakor ni npr. nekdanjega Carigrada in ne Nemčije, ko se je pojavil Hitler. F.

Tretja številka »Znamenja«

(Nadaljevanje s 6. strani)

in da jo pogrešamo, saj nam končno gre tudi za to, da bi spoznali, iz kakšnih korenin je pognala tista vernost, ki jo poznamo in smo deloma tudi sami iz nje zrasli.

Naj dodamo, da se temu tudi ni čuditi, saj je takó svetno kot versko zgodovinopisje na Slovenskem pred časom skoro popolnoma opustilo izvirno raziskovanje in začelo kar na slepo sprejemati teze tujega zgodovinopisja o slovenskem narodu, kar je bilo pripisati prešibki narodni zavesti oziroma zavesti o slovenski narodni individualnosti in lastni slovenski narodni zgodovini. Zgodovinarji so začeli omalovaževati slovensko zgodovino nasproti takoimenovanemu slovanstvu in so kratkomalo prenašali splošne trditve o zgodovini drugih slovanskih narodov tudi na slovenski narod, ne da bi se trudili, da bi razkrili, kaj je bilo značilno za slovensko zgodovino. Od te zablode si slovenska zgodovina, tudi cerkvena, še do danes ni opomogla.

Stanko Janežič precej romantično piše pod naslovom »Radost skupnega ustvarjanja« o »poti koncila mladih na Slovenskem« ter se navdušuje med drugim za takoimenovane male skupine. Njegovo pisanje je pesniško prikupno, vendar zanesenjaško in nekonkretno. Ustvarjati v Cerkvu nekake elitne skupine mladih vpliva nekam turbo, saj potem bi morali govoriti na drugi strani o »koncilu starih« ali o »skupinah starih«; mogoče bi prišli tako počasi tudi do cerkvá za mlade in do cerkvá za stare in betežne. Imamo občutek, da iščejo nekateri v krščanstvu in Cerkvu za vsako ceno neko modernost, neke nove organizacijske oblike in romantično prikupnost mimo tistega, kar je v krščanstvu zares bistveno, namreč pot do Boga in ljubezen do Boga ter občestvo vseh vernih, v čemer so si enaki mladi in stari. To neprestano dajanje prednosti mladini v Cerkvu spominja na prakso posvetnih totalitarnih režimov, ki vidijo v mladih delovno silo in vojake ter bodoče matere novih delavcev in vojakov ter se jim zato laskajo in jih poveljujejo, da bi jih pridobili zase, medtem ko so jim stari v bistvu samo v breme. Taka romantika v Cerkvu je zato zmeraj nekam melanholična in dvoumna.

Katarina Bogataj-Gradišnik je prispevala razpravo o nemškem pisatelju Hesseju. Zares zanimiv pa je intervju z nekim japonskim izobražencem, ki ga je zapisal Janko Bohak. V reviji najdemo še nekaj leposlovja in prevedenih esejev ter precej obširno in kar preveč teološko-polemično rubriko »Zapisi«. Mogoče bi jo rajši brali, če bi bili zapisi podpisani s polnimi imeni.

f j

—o—

VPISOVANJE ZA TEČAJ »150 UR« V SLOVENŠČINI

Goriško tajništvo Sindikata slovenske šole namerava letos organizirati tečaj »150 ur« za delavce in odrasle, ki želijo izpolniti svoje znanje in doseči diplomo, tako da se lahko bolje uveljavijo na svojem delovnem mestu. Sindikat slovenske šole vabi vse, ki bi hoteli obiskovati tečaj, da se pogojno vpišejo do 15. avgusta. Vpisovanje sprejemajo učitelj Sergij Korošec za Gorico, prof. Helena Knez za Števerjan, prof. Silvan Kerševan za Sovodnje in prof. Karlo Černic za Doberdob. Na podlagi vpisanih bo Sindikat slovenske šole poiskal najboljšo rešitev glede poteka in sedeža tečaja.

OLIMPIADA BREZ MIRU

(nadaljevanje s 1. strani)

Začelo se je pisati o gromozanskih proračunih za olimpiado, o stotinah milijonov, če ne milijardah dolarjev, in Olimpija je postala stalna gostja bogatih. Majhni in revni narodi so se začeli počutiti ob njej še bolj majhni in revni, kakor preprost fant ob imenitnem dekletu, ki se vrtil samo v bogataški družbi.

Nič več ni važna individualna udeležba, čeprav bi morala biti olimpiada praznik in srečanje atletov posameznikov, ne pa domena držav, saj ne tekmujejo države, ampak atleti posamezniki. Važna pa je zdaj samo še udeležba držav z vihranjem državnih zastav in z atleti uvrščenimi v čete in strumno stopajočimi kot vojaki. Zmaguje tisti, ki ima več denarja in večjo maso, iz katere lahko izbira. Razni totalitarizmi in ideologije histeričnih »voditeljev« pa so si izbrali olimpijske nastope ne samo za svojo propagando, za skandiranje svojih političnih gesel, kakor npr. na olimpiadi v Montrealu, ampak tudi za svoje nasilje, kot

na olimpiadi v Münchenu. In kakšen smisel še lahko ima olimpiada v prestolnici velike sile, ki medtem ko plapolajo tam olimpijske zastave, nadaljuje z vojaškimi nastopi proti majhnemu, šibkemu narodu, ki ga je malo prej napadla?

Zato bi bilo treba resno premisliti o bodočnosti olimpijske ideje. Olimpiade bi morale postati spet praznik miru in prijateljstva, s katerim nikakor ni mogoče spraviti v sklad agresivnih ideologij, napadalnosti in surovih mednarodnih odnosov. Ali pa naj bi prepustili olimpijsko idejo spet mali Grčiji. Postati bi moralo samo po sebi razumljivo, da se jih smejo udeležiti samo države, ki niso z nikomer v vojni, ki nimajo zasedene nobene druge države, ki ne držijo v podjarmljenosti nobenega drugega naroda in nikomur ne grozijo. Ne bi smeli pretiravati in zahtevati, da se jih smejo udeleževati samo demokracije, kajti to bi pomenilo izključiti z olimpiad tri četrtine držav. Vendar pa ne gre, da bi postala Olimpija prostitutka velikih, bogatih in nasilnih.

— Mihec, si se dogoveu, da je u nedelo pasalo vre šesdeset let, odkar so nam zažgali Narodni dom?

— Ja, znaš, če ne be biu brou časnikov, be skori ne zamerkau. Taku nekam na tiho je vse pasalo. In mene, ku naprednega človeka, me jezi, ke smo pestili glavno besedo glih Slovenski Skupnosti. Uani so nardili proslavo, uani so šli če pred Narodni dom, uani so nardili transparente, uani so nardili tiste boge letake...

— Kej češ, so nardili koker so mogli!

— Ma dej, dej! Tisti bogi cegelci narjeni na ciklostil! Ke jemamo va vsako šagro jn za čepapčiče vse lepu tiskano. Sej nam niso tudi zažgali vseh tiskarn!? Prfina z Lublane je pršu sin od tistga Vilfana, ke je biu tabat voditel tržaških Slovincou. Jn kam je pršu? U ano nomalo večjo kamro, kamer smo si dajali račone med ta starmi. Skori taku na skrivš, ku u cajti fašizma. Dej, dej, taku mižerno!...

— Buh vej, morbet je blo taku zmenjeno, zatu de ne be preveč razburjali ledi? Zastran ljubga merà je morbet bulše ne preveč pogrevat starih grehov. Tudi če nisc bli naši. Vidi, postaumo reč, tudi od

kominforma je bulše moučat. Uni dan sm brou, de je u Mačkoljah društvo spet za spalo leta osemjštirideset. Ma niso povedali zakej je spalo.

— Ma ke so zažgali Narodni dom se je tika lo vseh Slovincou! Je bla u Narodnem domi tudi Glasbena Matica, ke je tabat vse zgebila, ma se ni neč zmislila. Jemamo ane krovne organizacije, jemamo banke, jemamo dosti bogateh Slovincou, ke so zapisali težke meljone za »imponibile« jn pole zmoremo samo tiste boge cegelce na ciklostil! Dej, dej! In pole smo sedeli na tisteh trdeh kandregah od Slovenske Skupnosti.

— Ja, ja, tudi jest mislem, de be bli lahko lepu sedeli u Kulturnem domi, lepu na šeroko u tisteh poltronah. In pole be biu an oderski mojster regirau kašne reflektorje; na odri be bla slika ke gori Narodni dom jn pole vseh sort recitacije jn govori, de be se ledje jokali jnj pole, se zna, an fejst zbor, de be nam dajau korazo.

— Ma sej je biu na via Makjaveli tudi zbor. In je pojau tudi kar korazo!

— Je biu, ja. In kolko peucou? Nanka dvajsti. Pole ke vsako leto pišemo, kaku gremo forte naprej, kaku je zmiram več zborov jn mladina jn vse sorte, se skaže, de u Trsti — praven: u Trsti — premoremo samo an tašen zborček, ke glih tolko, de lahko še poje. In če aden zboli, so končani. Sej tistem peucem od svetga Ivana vsa čast. Koker jeh je malo, so nardili lepo figuro. Sramota je za vse druge, ke jeh ni.

— Se; je vse res, kar praveš. Ma ni smet go vort, de gre kej slabo. Moremo bet optimisti jn videt rajše vse lepu. Zatu ke videt falerje je defetizem.

— Ja, ja, moremo bet ku tisti zidar ke je padu dol s tridesetega piana od anga nebotičnika. In ku je taku padau dol jn prletu do tretjega piana ga je an delouc, ke je delau tam vprašu: Pepi, kaku je? In uni mu je odgovoru: »Ma, do zdej ni hudga.«